

Dagen då Stockholm blev kungens stad

Berättelse

Sommaren 1523 hade varit lång och spänd. Utanför Stockholm hade svenska soldater legat i månader och väntat på att staden skulle ge upp. Inne i staden satt de som fortfarande höll fast vid den danske kungen Kristian II. Men deras situation blev till slut omöjlig, och i mitten av juni gav Stockholm upp.

Nu kunde det som många väntat på hända. På midsommarafton red Gustav Vasa in i staden. Han kom söderifrån och nådde Söderport, den stora porten i söder. Bara några veckor tidigare, den 6 juni, hade han valts till Sveriges kung på ett möte i Strängnäs. Men en kung utan sin huvudstad är inte mycket till kung. Först nu, när han red in i Stockholm, kändes det verkligen som om kriget var över.

Människor hade samlats längs vägen för att se honom. Eftersom staden äntligen var fri var stämningen glad och högtidlig på samma gång. För dem som stod där betydde dagen mer än bara ett kungabesök. Den betydde att Sverige inte längre styrdes från Danmark, och att den tid då de nordiska länderna haft en gemensam kung, Kalmarunionen, var slut för gott.

Långt senare blev intåget en av de mest kända scenerna i Sveriges historia. Konstnären Carl Larsson fick i uppdrag att måla en stor väggmålning av ögonblicket. Han arbetade med den i flera år och blev klar 1908. På målningen rider Gustav in på en vit häst medan stadens borgare räcker fram stadens nycklar vid den blomstersmyckade porten. Den bilden har format hur många svenskar föreställer sig dagen, även om vi inte vet exakt hur intåget egentligen såg ut. Verket hänger i dag på Nationalmuseum i Stockholm.

Själva intåget var en triumf, men det var också en början. Gustav skulle styra landet i nästan trettiosju år och förändra det i grunden. Den unge mannen som red genom Söderport visste förmodligen inte att han senare skulle kallas det moderna Sveriges grundare. Just den här dagen handlade det mest om en sak: huvudstaden var äntligen hans, och ett fritt Sverige hade fått sin egen kung.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
spänd	orolig och full av spänning
ge upp	sluta kämpa och erkänna sig besegrad
en huvudstad	den viktigaste staden i ett land
en port	en stor öppning eller dörr in i en stad
samlas	komma ihop på samma plats
högtidlig	allvarlig och fin, som vid en viktig stund

ORD	FÖRKLARING
en gemensam kung	en och samma kung för flera länder
ett uppdrag	en uppgift som någon får av en annan
en väggmålning	en stor målning direkt på en vägg
en borgare	en person som bodde och hade rätt att bo i staden
blomstersmyckad	pyntad med blommor
en triumf	en stor seger man är stolt över
en grundare	den som startar eller bygger upp något nytt

Läsförståelsefrågor

---

1. Hur länge hade soldaterna legat utanför Stockholm?
  1. några timmar
  2. i månader
  3. i tio år
2. När red Gustav in i staden?
  1. på midsommarafton 1523
  2. på julafton 1523
  3. flera år efter kriget
3. Genom vilken port red han in?
  1. Norrport
  2. Slottsporten
  3. Söderport
4. Varför var intåget viktigare än ett vanligt kungabesök?
  1. Det visade att Sverige inte längre styrdes från Danmark
  2. Det var Gustavs födelsedag
  3. Det var första gången en kung red på häst
5. Vad gjorde Carl Larsson?
  1. Han var kung efter Gustav
  2. Han målade en väggmålning av intåget
  3. Han ledde de danska soldaterna
6. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
  1. Gustav valdes till kung på ett möte i Strängnäs.
  2. Vi vet exakt hur intåget egentligen såg ut.
  3. Carl Larssons målning blev klar år 1908.
  4. Gustav red in på en svart häst enligt målningen.
7. Texten säger att “en kung utan sin huvudstad är inte mycket till kung”. Förklara vad som menas. (inferens)
8. Varför var dagen både en triumf och en början? Förklara med egna ord.
9. Carl Larssons bild har format hur svenskar föreställer sig dagen. Varför kan en målning bli så viktig för hur vi minns historien? (slutsats)

Facit

1. i månader
1. på midsommarafton 1523
1. Söderport
1. Det visade att Sverige inte längre styrdes från Danmark
1. Han målade en väggmålning av intåget
1. ja — b) nej (texten säger att vi inte vet exakt hur det såg ut) — c) ja — d) nej (han red in på en vit häst enligt målningen)
- Exempel på svar: En kung behöver kontroll över landets viktigaste stad för att verkligen ha makten. Utan Stockholm hade Gustavs kungatitel inte betytt så mycket i praktiken.
- Exempel på svar: Det var en triumf eftersom kriget var vunnet och staden fri, men en början eftersom Gustav sedan skulle styra och förändra Sverige i nästan trettiosju år.
- Exempel på svar: Många känner inte till de exakta händelserna, men de minns bilden. En stark målning kan därför bestämma hur en hel scen ser ut i folks fantasi, även om den inte är helt korrekt.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten ger en närbild av ett enda ögonblick och kompletterar den biografiska porträtttexten. Tema: hur en historisk scen blir till en nationell bild. Bra för preteritum (red, kom, samlades) och för bisatser med eftersom och även om. Lyft gärna källkritik: skilj mellan det belagda (intåget på midsommarafton 1523 genom Söderport) och Carl Larssons konstnärliga tolkning (vit häst, nycklar, blommor).

Diskussionsfrågor

- Texten beskriver en glad och högtidlig stämning. När har du själv varit med om en sådan stund?
- Varför är det viktigt att skilja mellan vad som verkligen hände och hur konsten visar en händelse?
- Hur kan bilder och tavlor påverka vad ett folk minns av sin historia?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en dag som markerade en ny början, för dig själv eller för ett land du känner till.

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Gustav Vasa — https://en.wikipedia.org/wiki/Gustav_Vasa
- Nationalencyklopedin (NE): Gustav Vasa — <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/gustav-vasa>
- Kungliga slotten: Gustav Vasa — <https://www.kungligaslotten.se/english/list-of-swedish-monarchs/gustav-vasa.html>
- SO-rummet: Gustav Vasa — <https://www.so-rummet.se/kategorier/gustav-vasa>
- Populär Historia: Gustav Vasa — <https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/gustav-vasa>

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Gustav Eriksson (Vasa) föddes troligen den 12 maj 1496 på Rydboholm i Uppland och dog den 29 september 1560 i Stockholm. Hans far dödades i Stockholms blodbad 1520. Gustav valdes till kung den 6 juni 1523 och kröntes 1528. Han ledde reformationen i Sverige (drog in kyrkans egendomar från cirka 1527 och framåt) och lät trycka Gustav Vasas bibel 1541. År 1544 gjorde han kungamakten ärftlig (Vasaätten). Han räknas som grundaren av det moderna Sverige. Osäkerheter: Det exakta födelsedatumet och födelseplatsen är inte helt säkra (källor anger ofta "troligen" 12 maj 1496, Rydboholm). Berättelserna om flykten på skidor genom Dalarna och Vasaloppets ursprung är delvis legend och kan inte beläggas i detalj.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.